

Tot zoover Prof. Obbink, met het doorgeven van wiens mededeelingen ik waarschijnlijk ook den uitgever genoegeen doe. Het boek bevat 500 Kerklieders, 140 liederen voor huisgezin, scholen en samenkomsten, en ook kinderliederen, met ongeveer evenveel verschillende melodieën.

„Vóór in 't boek staan alle 640 titels; achterin een register van alle melodieën, gerangschikt naar regels en versvoeten; een register van de ongeveer 800 bijbelteksten die boven de liederen zijn geplaatst en relief geven aan elk lied, een uitvoerig zaakregister en ten slotte de eerste regels van alle verzen maken dat men dadelijk elk gewenscht lied of vers kan vinden.” (Obbink.)

Ik heb tegen den titel van het boek nogal bezwaar; dat woord „geestelijk” staat me heelmaal niet aan. Maar overigens heb ik voor het werk van Ds Hasper groot respect. Het verdient de aandacht, dat zijn naam op het titelblad niet voorkomt. Maar ook wij willen, evenals Prof. Obbink, den auteur „ons eeresaluut brengen”. Want een geweldige arbeid is verricht.

Ketterijen? Ja, bij getallen. Want de auteur heeft niet zelf geschreven, doch de kerk van vele eeuwen laten spreken. En die heeft heel vaak verkeerd geschreven, en vooral — gedicht. Er zijn legio gedachtenfouten in den bundel. Maar als de pater orthodoxiae een bundel samenlezen zou uit het bestaande, zou 't niet anders wezen. Er staat evenwel ook zeer veel moois in. Want de kerk is er toch alle eeuwen door geweest.

Uit historisch oogpunt, en ook voor eigen niet-liturgisch gebruik bevelen wij daarom dezen bundel van harte aan. Hij is ongetwijfeld veel beter dan welke verzameling ook, die we tot nu toe in Nederland gekregen hebben. De greep naar het klassieke lied en naar klassieke teksten is zeer gelukkig geweest. Prof. van der Leeuw heeft den auteur een enkel verwijt gedaan, maar ons respect is er niet door verninderd.

Tenslotte, de harmonisaties, waaraan Protestantische en Roomsche musici in Nederland en Vlaanderen gelijkelijk medewerken, zullen ook voor ongeveer den kostenden prijs worden beschikbaar gesteld. Daardoor zullen de zangkoren bevrijd worden van het overschrijven der partijen. De verschijning geschiedt in afleveringen, in elke aflevering bevinden zich een of meer zettingen voor blokfluiten.

K. S.



Opnieuw een belangrijk boek.

Jan H. Eekhout: *Patriciërs*. — Uitg. Mij. Holland, Amsterdam.

Het nieuwe boek van Eekhout: „*Patriciërs*”, verplaatst ons naar de zelfde streek als zijn vorige mooie roman: „*De Boer zonder God*”, n.l. naar Zeeuws-Vlaanderen.

Doch hier verlaat de schrijver het wijde land met zijn vruchtbare polders, om ons te brengen naar een stil stadje, waarin de laatste patriciërs zich trachten staande te houden, zich verzetend tegen het enge, kleinzielige geknoei van bekrompen renteniertjes, die met quasi radicalisme de eeuwenoude traditie willen slopen.



Sergius Paulus. Hand. 13 : 4-12.

II.

Toen hij in zijn jeugd den dienst voor Jupiter bijwoonde in Rome, was hij onder een geslacht, dat er zelf niets meer voor voelde en ook hij zal wel de vertellingen over de goden hebben aanvaard als fabeltjes. In elk geval: Jupiter was alleen als beeld te zien — nooit sprak hij — en de priesters hielden ook meer van hun inkomsten dan van hun heer.

Zoals in iedere eeuw de menschen hun afgoden teleurgesteld loslaten en dan naar de werkelijke wereld gaan vragen, zoo ook nu.

Een graanhalm, dat wás wat, daar werd een mensch door gevoed. Maar de tafel der goden op den Olympus... wat had men daaraan?

En de deugd, de knapheid, de sterkheid en schoonheid van den burger van Rome, dat wás wat. Maar de deugden van Jupiter, daar kwam geen steen in Rome van op den anderen.

De braafheid, de gerechtigheid, de vaderlands-liefde van den Senaat redde Rome van zijn vijanden — maar de braafheid van Jupiter of Neptunus was toch eigenlijk niets.

Zoo heeft dan Sergius Paulus zich gewend tot de studie der wijsgeeren.

Hij heeft ongetwijfeld Plato gelezen.

Een citaat uit den Theätetos van Plato kan ons leeren hoe abstract hier over de waarheid-ge-

Ver buiten het plaatsje, in het nabije België woedt de oorlog. Het doffe kanongebulder doet 's avonds de ramen rinkelen. Daarbuiten wordt veel leed geleden, veel schoons vernietigd — de oorlog brengt een geweldige ommekeer in het leven der menschen, ook van het kleine stadje. De nieuwe geest maakt zich langzaam-aan meester van de bewoners, de tijdelijke welvaart doet hen het respect verliezen voor de oude levensvormen. De laatste der patriciërs tracht heroïsch-tragisch zijn traditie te handhaven, maar moet tenondergaan in de strijd tegen het nieuwe. En het benauwende voor hem is juist, dat hij niet tegen een gelijkwaardige de strijd moet aanbinden, maar tegen een laffe, zich achter stadsbelang verschuilende nijdigaard. Daardoor lijkt de strijd soms Don Quichotterig — een nutteloos, maar edel verzet van een tot ondergang gedoemde klasse.

De bouw van de roman is enigszins eigenaardig, doordat het eigenlijke boek ingesloten wordt door een dagboek. Dit geeft hier echter het grote voordeel, dat een episode uit het leven van een der hoofdpersonen, die zich afspeelt ver van het toneel van de handeling, maar die toch grote invloed gehad heeft op het karakter, zodoende als 't ware buiten het boek gehouden, maar den lezer niet onthouden wordt. Het dagboek heeft — naast vele bezwaren — dit voordeel, dat er vlijmscherp het karakter in getekend wordt. In een paar bladzijden worden vader en dochter uitgebeeld. Hij de nuchtere levensaanvaarder, die met de liefde voor God diep in zijn hart verscholen, zijn ogen vast gericht houdt op zijn geslacht, zijn bloed. De eeuwenoude traditie van plichtsgetrouw leven voor zijn medeburgers is hem een evangelie geworden, dat sterker werkt in zijn leven dan het evangelie der liefde. De strijd tussen traditie, ras, bloed aan de ene zijde en geloof en liefde aan de andere kant, moet bij hem uitloopen op een overwicht van het eerste.

Zoals vele christenen aan de avond van hun leven, hun bijbel opslaan, om hun daden te confronteren met Gods Woord, en diep hun mateloze tekortkomingen kennend, tot God bidden om verzoening, zo slaat deze patriciër het dagboek zijner vaders op, en zijn leven vergelijkend met het hunne, legt hij voldaan de vergeelde bladen weg: zijn leven was niet minder dan het hunne, de laatste der patriciërs heeft eenzamer gestaan dan zij allen, maar hij heeft zich staande gehouden. Hoewel zijn lichaam erbij gebroken is, heeft hij zijn bloed, zijn ras nooit verloochend.

Dit altijd terugstaren op het verleden, het voortdurend zich bewust zijn van de roep van het bloed, geeft iets maniaks aan zijn denken en spreken.

De statige zwier zijner aristokratische zinnen bevat soms minder geestelijke inhoud, dan het fijne intellect van den patriciër doet verwachten. De taal en stijl herinnert soms aan de oratorie van den ijdelen Serjanszoon van Herman Teirlinck, maar is echter omdat het bij hem de uiting is van een levende traditie.

De dochter is anders. Ook tegen haar moet de vader zich laten gelden met zijn eis van raszuiverheid.

Zij is de levensschuwe, die vroeger de werkelijkheid ontvluchtte naar de geheimzinnige halfduisternis van de zolder, en later haar diepste zelf wil verbergen in een dagboek, dat niemand zal lezen. Haar lelijkheid maakt haar nog banger voor het grote leven, zodat ze terugverlangt naar

sproken werd in begrippen, die telkens weer moesten gezuiverd worden, totdat het geheel een spel wordt van scherp vernuft, dat vrijwel buiten het leven staat en bezig is met een wereld van begrippen.

In de Theätetos zegt Socrates tot twee hoorders: Theätetos en Theodoros:

Ook ik, mijn zoon, doe moeite om van dezen en genen wat te leeren, als ik bemerk, dat zij ergens iets van verstaan.

Evenwel, ofschoon ik overigens genoeg onderrecht ben, heb ik toch nog een kleinigheid, die ik gaarne hier met u onderzoeken wilde. Zeg mij toch, is het leeren niet het wijzer worden in hetgeen dat men leert?

Theät. antwoordt: vanzelf.

Socr.: De wijzen zijn immers wijs door de wijsheid?

Theät.: Ja.

S.: Is wijsheid dan nog iets anders dan wetenschap? Of zijn wij niet wijs in hetgeen waarvan wij wetenschap hebben?

Th.: Ja, hoe anders?

S.: Dus wetenschap en wijsheid zijn dan hetzelfde?

Th.: Ja.

S.: Maar daar heb ik nu juist bezwaar tegen, en daarom begrijp ik niet geheel voldoende, wat dan toch die wetenschap moet zijn. Zijn wij niet in staat om het te zeggen? Wat meent gij? Wie van ons zal het 'eerste zeggen?

Th. komt dan tot de conclusie, dat geometrie en schoenmakerskunst en alle handensarbeid wetenschap is — immers er is wijsheid voor noodig en wijsheid is hetzelfde als wetenschap.

S. zegt: als gij schoenmakerswerk wetenschap noemt, dan bedoelt ge toch alleen de wetenschap

de stille tinten van haar mooie land, en de storeloze rust van haar stadje. Ook bij haar leeft wel de traditie, maar deze benaauwt haar. Ze kan — zich niet aan onttrekken; de kille sfeer van het huis, de koele blik van strak-starende portretten van haar voorouders beklemmen haar. Liefde en leed zal ook zij moeten schuwen, omdat ze het evenwicht verbreken van een plichtsgetrouw leven. En dat wordt haar strijd. Bij haar wordt de horizontale lijn der traditie gesneden door de verticale lijn van haar liefde tot God. Niet helpen uit plicht, maar helpen om te dienen en daarin Christus na te volgen.

Haar liefdeleven wordt tweemaal op de proef gesteld. Eerst, wanneer blijkt, dat haar grote liefde voor Frederik slechts beantwoord wordt met medelijden. Dat wijst ze van zich en ze aanvaardt het lot van eenzaam te moeten blijven leven, om eenzaam te zullen sterven. Het raakt haar persoonlijk leven.

Haar vader troost zich er mee, dat Frederik niet bleek te zijn van zijn bloed en ras, dat hij de patricische geest miste. Dat maakt hem sterk om de teleurstelling te dragen.

Daarom heeft hij nieuwe hoop bij het tweede bezoek. Hier is de pretendent een echte patriciër, en zijn ras doet den vader heenzien over diens godsdienstig scepticisme. Maar niet zo de dochter. Zij aanvaardt gaarne de vriendschap, maar weigert een huwelijk, als de liefde ontbreekt. Zij stelt haar persoon, haar geloof boven het bloed en het ras.

Als zij zich gaat bezinnen over leven en geloof, die haar vader beide beleeft uit zijn patricische traditie, gevoelt ze dat geloof van haar eist een zichzelf gewonnen geven, het overwinnen in zich van het bloed der Vermeeren. Het geloof is niet wachten op Christus, maar gaan tot Hem, geen passiviteit, maar actie.

Straks is haar vader invalide — zijn plichtsleven is uit en hij verheugt zich terugziende. Bij zijn sterven belooft zij te blijven in het huis, voort te zetten de traditie van het geslacht. Maar ze gevoelt dat dit niet kan. Ze moet vooruitzien en opzien. Geen doelloos zich laten leven in een dood stadje, maar actief werken voor de medemens, om zo de liefde tot Christus te uiten. Maar die liefde is zuiver persoonlijk. Voor de medemens geldt deze niet. Dan past het woord: goedheid.

In het slot, als het dagboek weer opgevat wordt, waarmee de overpeinzing voortgaat en de kring zich sluit, komt ze tot de slotsom: doe het goede en doe het goed. Ze gaat zich instellen op Gods Rechtvaardigheid en zoekt daarin de navolging van Christus. Zo vervalt hier helaas de eis: heb uw naaste lief. Het grote gebod wordt verzwakt tot: wees goed voor uw naaste, wees rechtvaardig. Hier raakt ze het plichtsleven van vader.

De grote liefde van Christus, die ons tot weder-liefde moet nopen, ook tot den naaste, bereikt deze laatste patriciëne niet. De roep der liefde tot allen is wel sterker dan de roep van het bloed, maar ze verkrijgt niet de grote bevrijding, het loslaten van vader en moeder, dus van het geslacht, om Zijns Naams wil.

Toch heeft de schrijver hier in dit boek weer een waardevolle bijdrage gegeven voor de Christelijke literatuur. En door stijl en door compositie en door uitwerking van een interessant gegeven, is het een zeer belangrijk boek.

Gr.

H. SMILDE.

hoe ge schoenen moet maken — dus niet het maken zelf.

Th.: Juist.

S.: En als ge timmermanswerk noemt als wetenschap, dan bedoelt ge toch alleen de wetenschap hoe men timmeren moet?

Th.: Vanzelf.

S.: Dus ge bedoelt bij beiden niet datgene, waarvan het wetenschap is.

Th.: Neen.

S.: Dus het gaat niet over de vraag over welke dingen het wetenschap is, dus niet over vele wetenschappen van dit en van dat — maar we zullen zoeken wat de wetenschap op zich zelve is, dan hoeven we geen wetenschappen te tellen, maar hebben de wetenschap. Of spreek ik hier dwaas?

Th.: Neen, gij redeneert geheel zuiver.

S.: Let er dus op. Als iemand u vraagt over leem, en vraagt: wat is dat? dan antwoordt ge niet: leem voor den pottenbakker of leem voor den ovenbouwer of leem voor den tegelbakker — maar ge zegt alleen maar het leem. En nu praten we verder ook niet over wetenschap van schoenmakerswerk of wetenschap van geometrie, maar enkel en alleen over de wetenschap.

Vele bladzijden verder komt Socrates dan opnieuw tot de vraag: Theätetos, zeg me nu toch wat de wetenschap dan wel is?

Dan heelt het wetenschap en is niets anders dan waarneming.

De waarneming heeft betrekking op het zijnde.

Socrates kan dan weer verder gaan over het zijnde en de filosofen van Griekenland hebben dezen draad telkens weer opgenomen om van het zijnde op te klimmen tot het hoogste zijnde.

VAN
E
Eenige op
„Gebod

In ons v
de geboor
anisme da
Met dank
Toch mag
voor te b
schuwen
het onder
ander aar
even goec
strijding
enkele ma
sterk tege
profaan v
waardighe
Bovendien
indruk. E
verschillen
zand aan
niet in vo
goed. Hij
behandlede
dit eischt
problemen
Alles war
reinen wo
dat zelfov
punt, van
De geloo
wordt bec
lei soort,
physische
sophische
spoedig es
onrustig
over den
breekt. D
leert aang
in welke
invloed u
die juist
zijn. Imm
beloofd v
met het
onthoudir
thode. Og
breeder t
vooral da
gezichtsk
oorzaak,
poneert,
dat hij de
beloofd d
op terug
zakelijk s
Amerikaan

1) „Gebod
zuiver critic
van de argu
Oldenburger
schrijver va
N.V., Amst

dat is he
den zij C

Deze a
wege het
— maar
Grieksch
zichte van
schepping
Socrate
tuur —
vóór hem
boeide h
boom.

Aristote
in den w
het echte
De Sto
de geest
hem als
periferie
ring kon
stierf kon

Hard
De E
het leven
leven wa
Maar
geest der
der Epic
te bevre
nood van
— een C

De we
niet aan
Plato.